شرق او غرب

Ketabton.com

ژباړه: زاهد خليلي

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب نوم: اسرار عقب مانده گي شرق

ليکوال: ناصر مکارم شيرازي

ژباړن: زاهد خليلي

ايمېل ادرس: zahidkhalili@yahoo.com

کال: ۲۰۱۳ / اپرېل

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه:

لاندې د وتلي ايراني ليکوال ناصر مکارم شيرازي د يوه پخواني کتاب (اسرار عقب مانده ګي شرق) يوه برخه ژباړل شوې ده، د کتاب اصلي موضوع د ختيځ د وروسته پاتې والي څېړل دي. ليکوال په ډېر ښه انداز سره په دې توانېدلی دی، چې لومړی د ختيځ لوړتيا، په ختيځ کې د تمدنونو منځته راتګ او پرمختګ، په ختيځ کې د ديني او دنيوي علومو، افکارو او نظرياتو منځته راتګ، د ختيځ هغه احسانونه چې لوېديز يې پوروړی دی، هغه خدمت چې اسلام د ختيځ د لوړوالي لپاره کړی دی او.... او د کتاب په وروستيو کې يې د ختيځ د وروسته پاتې والي لاملونه او په دې وروسته پاتې والي کې يې د لوېديزې نړۍ رول په بشپړ تفصيل سره ليکلی دی.

دغه څو مخه، چې ما ډېر دمخه ژباړلي وه او نور کتاب، چې لږې ورقې يې شلېدلې هم وې، زما څخه نادرکه شو، په دې هيله يې تاسو ته وړاندې کوم، تر څو هغه د ذلت او ټيټ والي احساس چې نن د ختيځوالو په فکر او وجود کې موجود دی، لږ څه له منځه لاړ شي او داسې فکر وکړي، چې که نن لوېديز، لوېديز دی؛ نو دا د همدې ختيځوالو له امله دی. او د تاريخ د فلسفې له نظره، هغه نظريه ستاسو فکر ته در رسول غواړم، چې د نړۍ د تمدن او مرکزيت نقطه تل د تغير په حال کې ده، که له څه مودې راهيسې لوېديز په ختيځ واکمن دی، لرې نه ده، چې دغه واکمني به يې له منځه لاړه شي او ختيځ به بيا په هر ډګر کې خپل لوړوالی ترلاسه کړي او د نړۍ د علمي، سياسي، اقتصادي او نورو ډګرونو مرکز به شي او که خدای کول، دغه وخت ډېر نږدې دی؛ ځکه چې د لوېديز د سترو هېوادونو زوال پيل شوی او ختيځوال لږ څه ويښ شوي دي.

په درنښت

زاهدخليلي

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

ختیځ او لویدیځ........ 1
د نړۍ پر مخ لومړنی ژوند 5
خو؛ انسان........ 6
د لویدیځ د مؤرخینو د خولې يې اورو 8
د تمدن لومړنی زانګو 9
لویدیځ: د ختیځ احسان من دی........ 10
لومړنی خدمت چې اسلام د تمدن د پرمختګ لپاره وکړ........ 13
د لویدیځ پوهان څه وایي؟........ 13
د ختیځ دعلومو اغیز په لویدیځ 14
د یوې لويې او پراخې نخشې یوه برخه........ 16
د لویدیځ ادبي استعمار........ 18
لویدیځ: د خیتځ د ادب احسان من دی 19

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ختيځ او لوېديځ

داسې کسان ليدل کيږي، چې کوم اروپايې يا امريکايي وګوري؛ نو په لږ وخت کې يې ټول فکر د هغه په طرف شي او سر تر پښو ورته ځير، ځير ګوري. وګورئ، خارجي څرنګه موجود دی، د ددوی ماشيني تمدن مخالفينو ته څه نوې پديدې منځ ته راوړي دي؟؟؟.

دا مسئله يوازې د عامو او نالوستو خلکو پورې تړلې نده، بلکه زموږ هغه اروپا ته تللي خلک هم، چې کله د اروپا د حالاتو خبرې کوي؛ نو ډير په غرور او افتخار سره يې يادونه کوي.

په داسې حال کې، چې غربيان د کوم لوړ جنس يا مافوق انساني نژاد نه دي او نه د مريخ يا مشتري نه راغلي دي.

مګر د دوی (لويديځوالو) تمدن ډير نوی او بربريت (وحشيتوب) يې ډير پخوانی دی او هغه وخت چې په ختيځ کې تمدن د ځوانۍ په مرحله کې وه، په لويديځ کې د تمدن نوم هم نه اوريدل کيده.

هسې نه چې څوک يې ډيره مبالغه ونه ګڼي، د دغه حقيقت د ثبوت لپاره غواړم، چې هغه حالاتو ته کتنه وکړو، چې انسان پيداشو او وبه ګورو، چې لومړنی تمدن چيرته راڅرګند شو؟

د نړۍ پر مخ لومړنی ژوند

هيڅوک نه پوهيږي، چې د ځمکې پر مخ لومړنی ژوند د څه وخت راهيسې پيل شوی دی؟. خو د پوهانو له کوښښونو او تجربو دا پايله لاسته راځي، چې د ځمکې پر مخ د ژوند پيل اوږد تاريخ لري.

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهانو وروستی څېړنې ښيي: د ځمکې کره، چې موږ په کې ژوند کوو (احتمالا) څلورزره میلیون کاله مخکې منځ ته راغلې ده. درې زره کاله د ځمکې په کره کې د ژوند کولو نښې، نښانې موجودې نه وې، ټول اور وه، ټول ځای لوګي او بخار نیولی وه، تر څو د ځمکې سر یخ او لوی غرونه په کې راڅرګند شوه.

وروسته سیلابي بارانونه پیل شول، بارانونو او طوفانونو زرګونه کاله ځمکه په خپل غیږ کې رانغاړلې وه. داسې ښکاري، چې دغو بارانونو د یو لوی تراکتور دنده اجراء کوله، تر څو ځمکه هواره کړي او دښتې او جلګې د انسان او حیواناتو د ژوند لپاره منځ ته راوړي.

بالاخره، دغه دنده په کامیابۍ سره سرته ورسیده. لوی سیندونه او بحرونه رامنځ ته شول، غرونه ډیر پراخه شول او نرمې او هوارې ځمکې منځته راغلې.

وروسته د درې میلیون کالو (چې تاریخ یې دقیق مالوم نه دی) د ژوند لومړنی نښې، نښانې په دریابونو او په هغه اوبو کې چې د ژوند کولو وړ وې راڅرګندې شوې.

حیوانات یو د بل پسې په مختلفو عجیبو او غریبو شکلونو باندې رامنځته شوه. د هغوی یو تعداد وروسته د تل لپاره له منځه ولاړل؛ مګر یو تعداد یې بیا په هر ځای کې خواره، واره شول.

خو؛ انسان...

د ځمکې پر مخ د انسان د پیدایښت نه ډیر کلونه نه دي تیر شوي. دغه وخت د زرګونو او میلیون کلونو تر منځ اندازه شوی دی او د ځمکې د پیدایښت په مقابل کې ډیر کم دی؛ خو متأسفانه کوم تغیرات او تحولات، چې په دې وخت کې د انسان په ژوند کې منځته راغلي، په واضح ډول موږ ته څرګند نه دي.

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه مالومات، چې د انسان د ژوند په اړه زموږ په لاس کې دي، د هغو تاریخ پنځه یا شپږ زره کلونو ته رسیږي، د کله راهیسې چې خط رامنځته شوی دی. (دغه دوران د تاریخ څخه مخکې دورې یا ماقبل التاریخ دورې په نوم یادیږي).

که د انسان عمر د ځمکې پر مخ یوه شپه ورځ فرض کړو، د بشر ټول تاریخ به د څو دقیقو څخه زیات نه شي او د ځمکې عمر به د یوې ثانیې څخه هم کم شي.

ولې د خاورې موجودیت زموږ سره ستر خدمت کړی دی، تر څو د ماقبل التاریخ دورې او د هغه وخت د انسانانو د ژوند څرنګوالی موږ ته بیان کړي.

تاریخ پوهانو هغه لوښي او اسناد چې لاسته راوړي، د انسان ژوند په لاندې دورو ویشلی دی.

لومړی د لرغونو ډبرو زمانه ده، چې د هغې په اړه ډیر مالومات په لاس کې نشته. د دوی سره د خپل ژوند د تیرولو لپاره ډیر کم وسائل په لاس کې وه او د توږل شوو تیږو نه به یې د ځان لپاره د وسلو په ډول استفاده کوله. د دې دوران په وروستیو کې انسان وکولای شول، چې اور رامنځته کړي.

ددې وروسته د نوې ډبرې دوره منځته راځي او په دې دوران کې انسان وکولای شول، چې د تیږو څخه صیقل شوي او صاف لوښي د ځان لپاره جوړ کړي او د ژوند په نورو اړخونو کې ډیر زیات تغیرات رامنځته شول د نوې ډبرې دوران ډیر کم دی او کیدای شي، چې لس یا شل زره کلو د ترمنځ وي، په داسې حال کې چې د لرغونې ډبرې دوره د انسان د ټول عمر نوي فیصده په بر کې نیسي.

ددې وروسته د برونزو دوره منځ ته راځي، په دې دور کې انسان د لومړي ځل لپاره د فلزاتو د ویلي کولو او استعمالولو سره اشنا شو او وروستی دور د قبل التاریخ د دورې د اوسپنې دوره ده، چې په دې دوره کې د انسان ژوند په کلي ډول تغیر وخوړ او ورو ورو د تاریخ دوران ته نږدې کیده.

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته باید یوې نقطې ته پام وکړو، چې دغه دورې د نړۍ په ټولو ځایو کې یو ځای پیل او پای ته نه دي رسیدلي؛ بلکې په مختلفو هیوادو کې یې وختونه مختلف وه.

ټول لویدیځ او ختیځ تاریخپوهان په یو نظر دي، چې کله په ختیځ کې د اوسپنې دوره وه؛ نو په لویدیځ (اروپا) کې خلکو د ډبرو په دوره کې ژوند کاوه.

د لویدیځ د مؤرخینو د خولې یې اورو

د لویدیځ د تمدن تاریخ او په ختیځ کې د هغه اساس نومې کتاب چې د امریکا په پوهنتونو کې تدریس کیږي، لیکلي: اوس دا خبره اثبات ته رسیدلې، د اسیا په هغه ځایو کې چې خلکو ژوند کاوه، په زماني لحاظ دوی د اوسپنې په دوره کې وه او د اروپا خلکو د نوې ډبرې په دوره کې ژوند کاوه او داسترالیا خلکو د لرغونې ډبرې په پېر ژوند کاوه.

هغه اثار چې د ختیځ د مختلفو ځایو څخه لاسته راغلي، وایې، چې انساني تمدن د ختیځ څخه لویدیځ ته تللی دی، په دې ترتیب هغه لرغوني اثار چې د ختیځ د ځمکې څخه لاسته راغلي، دومره لرغوني دي، چې د نړۍ په بل ځای کې نه دي موندل شوي.

ددې څخه دا جوته شوه، چې ختیځوال د لویدیځوالو څخه د تمدن په رامنځته کولو کې لومړیتوب لري او په حقیقت کې، ختیځ د انساني تمدن لومړنی مرکز، زانګو او رامنځته کوونکی دی او د بشر په تاریخ کې تمدن په لومړي ځل په ختیځ کې رامنځته او د نړۍ پر مخ وغوړید.

د مؤرخینو له نظره، دا پرته له شکه جوته ده، چې لومړنی انساني تمدن په ختیځ کې رامنځته شوی دی او دغه ختیځوال وه، چې د بشر په تاریخ کې یې د انسانیت د قافلې مشري کړېده.

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چیرته تمدن د ښاري ژوند په مانا وي؛ نو د ختيځ او لویدیځ ټول مؤرخین په یو نظر دي، چې د (ښار) لومړني اثار په ختيځ کې پیداشوي دي او د هغوی د پیدائښت تاریخ ۶ یا ۷ زره کاله لرغونی دی.

او که چیرته د تمدن پیل د خط رامنځته کیدل وي، د کوم پواسطه چې انسان وکولای شول، خپل تیر حال احوال راتلونکو نسلونو ته بیان کړي؛ نو دا هم لکه د ښار د رامنځته کیدو په شان په ختيځ رامنځته شوی او ۶ یا ۷ زره کاله لرغونی دی. اوس به ددغو حقایقو په نظر کې نیولو سره وګورو، چې په ختيځ کې د تمدن لومړنی زانګو کوم هیواد دی.

د تمدن لومړنی زانګو

د اسیا او افریقا نخشې ته ښه ځیر شئ، د دجلې، فرات، نیل او د مدیترانې سواحل چې ددې نخشې په منځ کې دي په نظر کې ونیسئ. د یو هلال شکل اختیاروي، چې ټل په مختلف ډوله بوټو او زراعت باندې پوښل شوې وي، په همدې دلیل ورته حاصلخیزه هلال وایې.

مؤرخین وایې، چې دغه حاصلخیزه هلال د انساني تمدن لومړنی زانګو او د پرمختګ لومړنی ځای دی. ددغو رودونو شاوخوا تمدن د لومړي ځل لپاره رامنځته شو.

علوم، مختلف صنایع او هغه څه چې د بشر ژوند ته یې پرمختګ ورکړ، د لومړي سر نه د همدې ځای څخه پیل او د کلدې، اشور، بابل، ایران او مصر په شکل راڅرګند شول.

ویل کیږي، چې د همدغو تمدنونو د پرمختګ په دوران کې په هند کې دسند سیند، هوانګ او هو تمدنونو په چین کې لومړنی نښې نښانې راڅرګندې شوې.

دا چې د انساني تمدن او ښاري ژوند لومړنی نښې په کومو ذکر شویو تمدنونو کې رامنځته شوي دي، د مؤرخینو تر منځ د نظر اختلاف موجود دی.

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځيني ددغه تمدن اساس حاصلخيزي ښايي؛ ځکه د انسان ژوند د کرنې او د رودونو پورې تړلی دی. ولې دلته دا پوښتنه حل نشوه، چې کرنه د رودونو پورې تړلې وه؛ خو په لويديځ کې هم دا رودونه موجود وه، چې د هغه د حاصلخيزی سبب ګرځيدل.

بايد ووايو: د تمدن د منځته راتګ بل عامل د خلکو د فکر او هوښ پورې تړلی دی او دغه عامل بايد له نظره ونه باسو.

په ختيځ کې چې په هغه وخت د کوم نژاد لرونکي خلک اوسيدل، د فکر او هوښ له نظره يې په نورو برتري درلوده او افکار دي، چې په تمدن لوړ اغېز غورځوي.

په هغه وخت کې، چې د نيل، فرات، دجلې او هوانګ په سيندونو کې تمدن د پرمختګ په لور روان وه، په لويديځ کې د مې سي سي پي، والګا، دانيوب او رن په سيندونو کې د تمدن غږ نه اوريدل کيده او خلکو يې شاوخوا په بربري ډول ژوند کاوه.

لويديځ: د ختيځ احسان من دی

همدا ختيځوال وه، چې زرګونه کاله مخکې يې د تمدن او علومو اساس کيښود، چې اثار يې په خاوره، ډبرو او د تاريخ په پاڼو کې ليدل کيږي او دا د تعجب خبره نده، چې ووايو، همدا ختيځوال وه، چې د لويديځ د صنعتي تمدن اساس يې کيښود.

خپله د لويديځوالو څخه به يې واورو، د لويديځ د تمدن تاريخ او په ختيځ کې د هغه اساس کتاب، چې په امريکا کې يو منل شوی کتاب دی، ليکل شوي:

الفبا ختيځوالو رامنځته کړه، همدا ختيځ وه، چې د علومو او رياضياتو په لور يې لومړی ګام کيښود، په خاص ډول کليزه (جنتري) يې رامنځته کړه.

ختيځ وه، چې په لومړي ځل په کې د حمورابي (۱۹۰۰ م.ز) لخوا قانون جوړ کړی شو. په لومړي ځل معماري هم همدلته رامنځته شوه.

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

او همدا ختیځ وه، چې په لومړي ځل په کې دینونه رامنځته شول.... او عیسویت وه، چې د دوه زره کاله تیریدو وروسته هم په لویدیځ کې یو لوی نارینه او ښځینه اکثریت پیروان لري، په همدې ختیځ کې رامنځته شو

ختیځ چې کوم خدمت لویدیځ ته کړی دا مهمه نده او ختیځ باید چې خدمت وکړي؛ ځکه دا د متمدن ختیځ دنده ده، چې نور هم باید د ځان سره په دې تمدن کې شامل کړي.

بلکه مهمه داده، چې دغه د تمدن لرونکی ختیځ ولې او په کوم دلیل؟؟؟ نن د لویدیځ په مخ کې د شرمندګی او حقارت احساس کوي؟؟؟.

هغه ختیځ چې د الفبا مخترع دی، نن ولې د لویدیځ په مقابل کې د شرمندګی احساس کوي؟؟؟.

هغه ختیځ چې د مختلفو علومو رامنځته کووونکی دی، نن ولې د لویدیځ د علومو زده کوونکی دی؟؟؟.

هغه ختیځ چې د معمارۍ رامنځته کوونکی دی، نن ولې په معمارۍ کې د لویدیځ تقلید کوونکی دی؟؟؟.

نن ولې ختیځ، د کالیو په اغوستلو کې د خوراک په خوړلو کې د لویدیځ د دود خپلوونکی دی؟؟؟.

زموږ ستاسو ټولو دنده داده، چې په دردناک خوب ویده، روحي ډول سرګردان او په دغه اوسني حالت کې راګیر ختیځ ته نجات ورکړو.

ځینې پوښتنه کوي، چې ولې او څرنګه د نړۍ ټول پیغمبران په ختیځ کې تیر شوي دي، حتی عیسویت چې نن د لویدیځوالو لوی مذهب دی، دلته رامنځته شوی؟. عیسی علیه السلام په فلسطین کې وزیږید او هملته یې خپل دعوت پیل کړ، موږ تر اوسه پورې نه دي اوریدلي، چې په لویدیځ کې دې کوم پیغمبر تیر شوی وي.

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پورتني سوال په ځواب کې باید ووایو، چې: که چیرته دا ګناه وي، دا د پیغمبرانو ګناه نه ده، دا د ختیځ ګناه ده، چې تر ټولو لومړی په کې انساني تمدن رامنځته شو. لوی پیغمبران او لوی اسماني دینونه د خپل اوچت مقام سره، چې د ټولنې د پرمختګ او د مادي او معنوي اړخونو (د ژوند) بشپړوونکي دي، په ختیځ کې رامنځته شوي دي.

هغه لوی دینونه چې په ختیځ کې رامنځته شوي، د ختیځ د لرغوني تمدن شاهدي ورکوي او دا په دې مانا هم ده، چې ختیځ د نړۍ د نورو ځایو پرتله د تمدن بیلابیل مراحل تیر کړیدي.

کیدای شي، ځینې د اسلام په اړه ووایې، چې دغه دین په داسې یوه سیمه کې رامنځته شو، چې د ختیځ د ډیرو وروسته پاتې سیمو څخه وه او خلک یې هم وحشي صفته وه. یوې خبرې ته باید توجه وکړو، چې د عربو د جزیرې خلک به وروسته پاتې وه؛ خو عربو ددې استعداد درلوده، چې د یو اوچت تمدن درونډ بار په اوږو باندې واخلي. ولې یو سلسله نژادي او ټولنیز عوامل وه، چې د عربو د جزیرې د وروسته پاتې لامل شوي وه.

خو، د اسلام د لمر د راختو وروسته هغه وړتیا چې عربو د ځان نه وښوده، ټوله نړۍ ورته حیرانه ده.

د اسلام د راتګ څخه مخکې د حجاز سیمه د پنځو لرغونو تمدنونو تر منځ مرکزي نقطه وه. د ایران، یمن، مصر، ختیځ روم او د بابل تمدنونو دغه سیمه د ټولو خواوو څخه کلابنده کړې وه.

همداسې تقدیر وه، چې ددغه مرکز(حجاز) تمدن به د خپل شاوخوا ټول تمدنونه له منځه وړي او ټول به د یوې عقیدې په پواسطه یو ځای کوي.

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړنۍ خدمت چې اسلام د تمدن د پرمختګ لپاره وکړ

اسلام نه یوازې خپل عقیدوي او فکري مسائل د توحید او یووالي په اساس وټاکل؛ بلکه په ټولنیزو، سیاسي او اقتصادي مسائلو کې یې هم اساس توحید او یووالی وټاکه او په دې اساس یې یوه لویه اسلامي ټولنه رامنځته کړه.

اسلام جغرافیایي، نژادي او طبقاتي پولې ګردې سره ړنګې کړې او داسې ټولنیز نظام یې وړاندې کړ، چې ټول انسانان په کې بغیر د کومې برترۍ څخه ژوند وکړي، حتی که مسلمانان شمسي نظام تسخیر هم کړي؛ نو ټوله اسلامي ټولنه به هلته د ژوند کولو حق ولري.

که چیرته اسلام د عربو د نژاد پورې تړلی وه؛ نو اسلام به نن هیڅکله هم د نړیوال دین په توګه راڅرګند شوی وای او پیروان به یې نن ۱۵۰۰ میلیونو ته هم نه رسیدل.

که چیرته اسلام د حجاز د پولو پورې تړلی وه؛ نو نن به دغه اسلام د عربو په شګو کې ورک وای.

او که چیرته د عربي ټولنې د یوې خاصې طبقې (مثلا فیوډالانو) پورې تړلی وای؛ نو نن به د هغوی د منځه تلو سره دغه دین هم له منځه تللی وای.

ولې، اسلام نفاق او جداوالي ټول اثار له منځه یوړل او د توحید اصل یې اساس وټاکه، چې په لږه موده کې یې ډیر عالي او اوچت تمدن رامنځته کړ.

د لویدیځ پوهان څه وایي؟

ځینې متعصب لویدیځ مؤرخین د خپل ازاد فکر په درلودلو سره (چې دوی یې دعوه کوي) په هغو حقائقو سترګې پټوي، د کومو په واسطه چې په ختیځ کې اسلام یو لوړ تمدن رامنځته کړ او د هغه سیوری په لویدیځ باندې هم بې اغیزه نه وه.

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولې ځينو بيا په دغه موضوع باندې اعتراف کړی دی. د لويديځ د تمدن تاريخ او د هغه اساس په ختيځ کې، نومي کتاب ليکوالانو، په خپل کتاب کې د اسلام او اسلامي تمدن په نوم يو فصل کې داسې ليکلي دي:

په دې کې هيڅ شک نشته، چې د حضرت محمد صلی الله عليه وسلم د وفات نه وروسته، ډيری عرب د اسلام د څخه ناخبره وه؛ خو يوه پيړی لا نه وه تيره شوې، چې شارل مارتل د محمد صلی الله عليه وسلم د پيروانو سره وجنګيږي، تر څو هغوی د فرانسې څخه وباسي او د بيزانس امپراتوري د خپل ځان د ساتلو لپاره ددغه دين سره په جګړه کې وه او اسلام هندوستان ته هم لاره پيداکړې وه.

په يو بحث کې، چې د اسلامي ترقی فوق العاده تمدن نوميږي، داسې ليکلي:

ددې څخه مخکې، چې د لويديځ په فرهنګ باندې د بيزانس او مسلمانانو اغيز وڅيړو، وبه وايو، چې د ختيځ څخه زياته روښنايي لوديديځ ته تللې ده.

د ختيځ دعلومو اغېز په لويديځ

د مسلمانو پوهانو د کتابونو په ژباړلو سره د ختيځ علوم د لويديځ په وچه ځمکه لکه د باران په شان ووريدل، د لويديځ ځمکه يې خړوب کړه او اروپايان د ختيځ د علومو سره اشنا شول (داکټر ماکس ميرهوف).

که هغو کتابونو ته مراجعه وکړو، په کومو کې چې د ختيځ د علومو او په خاص ډول د اسلامي علومو رول د اروپا د رنسانس (بيا ژوندي کيدو) په دوره باندې ليکل شوي دي، هلته په ډير درست ډول ددې علومو اغيز څيړل شوی دی.

په وروستيو کې ځينو لويديځ ليکوالو په دغه اغيز باندې سترګې پټې کړيدي او وايې، چې د ختيځ د علومو اغيز په لويديځ دومره ندی، لکه پخوا چې ويل شوي دي او دوی (ځيني لويديځوال) فکر کوي، چې علوم د لويديځ څخه لويديځ يانې د يونان علوم لويديځ ته تللي دي.

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو، دوی ددې ټولو تعصبونو او تحریفونو سره، سره نه شي کولای، چې په هغو تاریخي حقائقو باندې پرده واچوي او ددې پردې په اچولو سره هم موږ په خاص ډول مسلمانان چې روښانه تیر تاریخ لرو د هغوی په لیکنو کې هغه څه ګورو، چې زموږ لپاره د ویاړ څخه ډک دي.

ولې، دا خبره دلته پای ته نه رسیږي، ددې ویره شته، چې دوی په راتلونکي کې موږ (ختیځوال) د توهین لاندې ونیسي او موږ د منځنیو پیړیو په دوران کې معرفي نه کړي او زموږ د علومو د اساس څخه سترګې پټې کړي.

د یوه لویدیځوال استاد له خولې پورتني حقیقت ته داسې اشاره کوو:

مسټر ټریندډ، چې د کمبریج په پوهنتون کې د هسپانوي ژبې استاد دی، په خپلو یادښتونو کې، چې د (هسپانیا او پرتګال) په نوم یې دي، داسې لیکلي:

د هسپانیا مؤرخین اوس د اسلام میراث ته دومره اهمیت نه ورکوي، ولې سل کاله پخوا چې به یو اعرابي هسپانیا ته راته؛ نو عجیبه او غریبه ستاینه به یې کیده؛ خو نن دا موضوع زړه شوېده. اوس د فرانسې او امریکا په پوهنتونونو کې کوښښ کیږي، چې هر څه لاتیني میراث وشمارل شي.

خو، که چیرې دوی انصاف وکړي او بغیر د تعصب نه، تاریخي حقائق وڅیړي؛ نو هر څه به برعکس شي. د وخت په تیریدو سره، داسې روښانه او اغیز لرونکي اسناد او مدارک په لاس راغلي، چې د اسلامي علومو ژور تأثیر د لویدیځ د علومو پرمختګ کې په اثبات رسوي، لکه څرنګه، چې داکټر میرهوف ورته اشاره کړېده.

هغه د طبیعي علومو او طب په نوم کتاب کې خپل یادښتونه داسې لیکلي دي:

د اسلامي ملتونو د علم ذخیرې اوس، ورو ورو ښکاریږي او په ټولیز ډول د استفادې وړ ګرځي. هغه څه چې په وروستیو کلو کې کشف شوي، د اسلامي علومو اغېز په روښانه ډول په کې لیدل کیږي؛ خو دا کشفیات لا کافي نه دي او په راتلونکي کې به د اسلامي علومو اغېز لا ډیر روښانه شي.

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوې لویې او پراخې نخشې یوه برخه

لویدیځوال حق لري، چې په دغو تاریخي حقائقو سترګې پټې کړي، همدارنګه د فرانسې او امریکا پوهنتونونه حق لري، چې وښي، هر څه لاتیني ریښه لري.

نن لویدیځ د خپل ټول توان سره کوښښ کوي، چې د خپل سیاسي استعمار د لاسه وتلو پر ځای یو نوی فکري استعمار رامنځته کړي او څرنګه چې یې زړه وغواړي، پر ختیځوالو باندې حکومت وکړي.

هغوی غواړي، چې د ختیځ بیلابیلې ارزښتناکې منابع په ارزانه قیمت تر لاسه کړي او خپل کم ارزښته مصنوعات په ختیځوالو په ګرانه بیه وپلوري.

لویدیځ د خپل فکري استعمار سره غواړي، چې دوی (لویدیځوال) دې پرمختللي او ختیځوال دې وروسته پاتې وي، تر هغه وخته پورې، چې تر څو دا نړۍ او د خدای خدائي حاکمه وي او دا د دوی تغیر نه خوړونکی قانون دی او دوی ختیځوال مجبوري، چې د دوی ددې فکر احترام وکړي.

د لویدیځ زاړه سیاستمداران، متعصب پوهان او کم ظرفه ځمکپیژندونکي، کوښښ کوي، د خلکو په سترګو پرده واچوي، چې د لویدیځ ننی تمدن د ختیځ د پوهانو په افکارو باندې استوار نه دی؛ خو که د دوی مختلفو صنایعو ته وګورو؛ نو دا به روښانه شي، چې په دې صعنتي پرمختګ باندې د مسلمانانو رول بې اغیزې نه دی.

ددې واقعیتونو نه د انکار وجه د لویدیځ د پراخ فکري استعمار یوه لویه نخشه رامنځته کول دي.

نن د لویدیځ تبلیغي دستګاوې دا کوښښ کوي، چې ختیځوال خپلو لویدیځوالو ته سپک او په فکري لحاظ وروسته پاتې او وحشي معرفي کړي.

داکترمیرهوف په خپلو یادښتونو کې داسې لیکي:

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

په صليبي جګړو کې، مسلمانو طبيبانو اروپائي طبيبانو پورې خندا کوله، ځکه د هغوی مالومات ډېر پخواني او لوموړني وه. داکتر میرهوف وروسته وايي: عيسويانو د ابن سينا، جابر (ابن حيان)، حسن ابن هيثم او د رازي کتابونه لاتيني ژبې ته وژباړل، په داسې حال کې چې د هغو(کتابونو) ژباړونکي مالوم نه دي. په شپاړسمه پېړۍ کې دابن رشد او ابن سينا کتابونه په ایټالیا کې وژباړل شول او دغه کتابونه د ایټالیې او فرانسې په پوهنتونو کې تدريس کيږي.

بيا دغه تاريخي خبر ليکي: په لنډ ډول د ختيځ علوم د رحمت د باران په ډول د اروپا په وچه ځمکه ووريدل او هغه يې خاصلخيزه کړه او اروپايان ورو، ورو د ختيځ د علومو سره اشنا شول.

مسټر بارول کارول دوو په خپلو يادښتونو کې، د مسلمانانو د الو پيژندلو او رياضياتو په اړه داسې ليکي: مسلمانانو په مختلفو علومو کې ډېرې برياوې لاسته راوړې. هغوی د اعدادو استعمال خلکو ته وښود او د تحليلي هندسې اساس يې کيښود. هغوی (مسلمانان) د سطحي او کروي مثلثاتو رامنځته کوونکي وه، چې په يونان کې يې اصلا وجود نه درلود.

بيا داسې ليکي:

هغه وخت، چې لويديځ د بربريت سره په جګړه کې وه، مسلمانان د علومو په مطالعه بوخت وه او د ژوند د معنوياتو په اړه يې فکر کاوه.

پروفيسور سانتيلا د روم د پوهنتون استاد د مسلمانانو د ټولنې او قانون په اړه داسې ليکي:

هغه څه چې موږ د عربو (مسلمانانو) د قانون څخه اخيستي، عبارت دي، له د قانوني مؤسسو تشکيل، محدود سهامي شرکتونه او ځينې تجارتي نقاط.

دا بحث د داکتر ميرهوف د يادښتونو په وروستۍ خبرو پای ته رسوو. دلته به وارزول شي، چې د اسلام د ميراث تأثير او د ختيځ د پوهانو افکارو څومره په لويديځ باندې اغېز لرلی دی.

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عربو (مسلمانانو) علومو، د يو روښانه لمر په څېر د اروپا د منځنيو پيړيو تيارې رڼا کړې او هماغه روښنايي وه، چې نن موږ دې حالت ته رارسيدلي يو.

په هر حال، هغه علوم او پوهنې چې لويديځ ته تللي، هغه د ختيځ د پوهانو دي، چې لاتيني ژبې ته ژباړل شوي او اوس لويديځ ترې استفاده کوي او په خپلو پوهنتونو کې يې تدريس کوي.

د لويديځ ادبي استعمار

نن د لويديځ ادبيات په چټکی سره په ختيځ کې پراختيا مومي، نه يوازې د ختيځ د ادبياتو اصالت له منځه وړي؛ بلکه کوښښ کوي، چې په تدريجي ډول يې د خپل اغېز لاندې راولي؛ خو، د تعجب خبره داده، چې ځينې ختيځوال پر دغه اغېز باندې وياړ کوي.

پخوا په ټولو درسي ځايونو کې فرانسوي ژبه، د يو اساسي مضمون په توګه تدريس کيده؛ خو اوس يې ځای انګليسي ژبې نيولی دی. دلته په ختيځ کې دا احساس د ځينو سره موجود دی، که چيرې دوی کومه خارجي (غربي) ژبه زده نه کړي؛ نو د دوی ژوند به ستونزمن شي، که دوی په صنعت او تجارت کې کار کوي او يا هم کارګر يا کسبګر وي.

ولې، په لويديځ کې بيا وضع بدله ده، هلته د ختيځ د ژبو اړتيا نه ليدل کيږي. هغوی د ختيځ د ژبو د زده کړې نه بغير کولای شي، چې ډوډی وخوري او ژوند وکړي، هغه کسان د ختيځوالو ژبې زده کوي، کوم چې د لويديځ په مستعمرو (ختيځ) کې په ځانګړو دندو باندې ګمارل کيږي.

زموږ ختيځوالو لپاره د لويديځوالو ژبې ډيرې خوږې، خوندورې او ښکلې دي؛ خو د لويديځوالو لپاره بيا د ختيځوالو ژبې ډيرې ستونزمنې دي.

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ د ختيځ سياستمداران، ددې پر ځای چې (مجلس) يا (شعبه) ووايي، پر ځای يې (پارلمان) او (فراکسيون) کلمات استعمالوي. ددې پر ځای، چې د (اعتبار) کلمه استعمال کړو، پر ځای يې د (کريډيټ) هغه کاروو.

زموږ د خلکو څخه هر ځای د نوي (معاصر،اوسني) پر ځای د ماډرن کلمه اوريدل کيږي، په داسې حال کې چې دواړه يو بل ته ورته مانا ورکوي.

د فرهنګيانو په اند د (کنفرانس) پر ځای د (بحث او جلسې) کلمې ډيرې پر ځای دي.

که چيرې خپل اقتصاد او صنعت په خپله سمبال کړو؛ نو د لويديځ ادبياتو ته به مو اړتيا ډيره کمه شي او د هغوی د ادبي استعمار څخه به خلاص شو. د بشپړ ادبي او فرهنګي ازادۍ لپاره، لومړی بايد خپله اقتصادي ازادي رامنځته کړو او اقتصادي ازادي تر فکري هغې پورې تړلې ده.

لويديځ: د ختيځ د ادب احسان من دی

ژورې څيړنې موږ ته دا راښيي، چې د نن برعکس، پخوا، اسلامي تمدن او ختيځو ادبياتو پر لويديځ ژور نفوذ درلودلای دی.

د اروپا په زياتو علمي او اقتصادي انقلابونو کې، د عربي ژبې زيات اغېز تر سترګو کيږي. هغه اصطلاحات چې نن په لويديځ کې کارول کيږي، اکثره يې عربي ريښه لري، کله چې علوم د ختيځ څخه لويديځ ته انتقاليدل؛ نو دغه اصطلاحات هم ورسره ولاړل. سره له دې، چې د لويديځ لخوا ددغه واقعيت د پټولو لپاره ډېر کوښښونه وشول؛ خو ددغو اصطلاحاتو موجوديت زموږ د ادعا لپاره يو لوی دليل دی.

دلته، څو هغه اصطلاحات، چې په غربي لاتيني ژبو کې موجود دي، د خپل اصلي اسلامي ريښې سره وړاندې کوو.

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- Alembic (الم بیک): دا کلمه د انبیق له کلمې څخه اخیستل شوې ده، چې په کیمیاوي ازموینو کې ترې کار اخیستل کیږي، ویل دورانت د خپل تاریخ په ۱۱ جلد کې لیکي: د انبیق څخه په لومړي ځل مسلمانانو ګټه واخیسته. (۱۱جلد صفحه ۱۵۵).

۲- Algebra (الجبرا): د عربي د الجبر کلمې څخه اخیستل شوېده، دا علم په لومړي ځل د مسلمانانو لخوا تدوین شو. البرماله وتلی مؤرخ په خپل کتاب (د منځنیو پیړیو تاریخ) کې لیکي: مسلمانانو په ریاضیاتو، هندسې، الجبر، طب او جغرافیې کې ستر خدمتونه کړي او ډیرې لاسته راوړنې یې لرلي دي.

۳- Alchemy (ال کیمي): وروسته دغه نوم کیمیا ته تغیر شوی دی، دغه کلمه د عربي د الکیمیا د کلمې څخه اخیستل شوې ده (یاد مو وي، چې د ال کلمه هم د عربي ژبې لفظ دی).

البرماله په خپل تاریخ کې داسې لیکي: عرب (مسلمان) کیمیا پوهان د نن ورځې وتلي پوهان دي.

۴- Cifra (صفرا): صفرا د صفر مانا ورکوي او د عربي کلمې د صفر څخه اخیستل شوېده. کارول دوو په خپل کتاب (د اسلام میراث) کې، مسلمان ریاضي پوهانو ته په اشارې سره داسې لیکي: باید پوه شو، چې د صفر لاتیني کلمه په دوه ماناوو سره استعمالیږي. کله د صفر او کله هم د اعدادو مانا ورکوي. بیا لیکي: د لوګاریتم، الجبر او صفر کلمې د اعرابو(مسلمانانو) پاتې شوي اثار دي.

۵- Alcohol (الکول): دا کلمه د عربي کلمې الکحول څخه اخیستل شوېده. صنعتي او طبي الکول په لومړي ځل د مسلمانانو لخوا کشف شول او په عربي کې اوس هم د الکولو پر ځای د الکحول کلمه استعمالیږي.

ویل دورانت په دې باره کې لیکي: مسلمانانو په لومړي ځل درملتون او د درملو د جوړولو ځایونه رامنځته کړل. (۱۱ جلد ۱۵۷ صفحه).

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶- Calcium (کلسيم): کلسيم د عربي ژبې د کلس څخه اخيستل شوی دی، چې د اهکو مانا ورکوي.

۷- Tariff (تاريف): په انګليسي کې د تعرفې او نرخ په مانا استعماليږي او تعريف يې اصلي کلمه ده او لاتيني تلفظ يې هم همدا ډول دی.

۸- Traffic (ترافيک): د هالينډ د ليدن د پوهنتون استاد کريمرز په خپلو يادښتونو کې داسې ليکي: د ترافيک کلمه د عربي د تفريق د کلمې څخه اخيستل شوېده او اصلا د ترافيک کلمه عربي کلمه ده.

۹- Magazine (مګزين): کريمرز بيا په خپلو يادښتونو کې داسې ليکي: دا کلمه د عربي د مخزن کلمې څخه اخيستل شوېده، چې اصل يې د مغازې په شکل دی.

۱- Almanch (المنچ): په انګليسي کې د کلنۍ په نوم ياديږي او د عربي د المنهج څخه اخيستل شوېده.

دا هغه کلمات وه، چې د اروپا په علمي انقلاب کې د ختيځ څخه لويديځ ته تللي دي.

استعمار

د ښکيلاک (استعمار) تاريخچه د بشر په تاريخ کې د غمونو او ماجرا څخه ډکه ده، نن ورځ هم د سترو قوتونو او دولتونو تر منځ د اصلي اختلاف په شکل وجود لري.

د نړۍ د تېرو او حتى اوسنيو قومونو تر منځ د ښکيلاک مختلفې نمونې ليدل کيږي، د بيلګې په ډول، يونانيانو او فنيقيانو د مديترانې په ساحل کې مستعمرې درلودې؛ خو، ښکيلاک په اوسني شکل سره بيخې نوی دی.

د ښکيلاک بازار هغه وخت تود شو او نړيواله بڼه يې خپله کړه، کله چې زيات نقليه وسايل اختراع شول او هم سترو شرکتونو کښتۍ ګرځول پيل کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې وخت کې ښکيلاک په لومړي سر کې، سوداګريزو شرکتونو د خپلو ګټو د لاسته راوړلو لپاره پيل کړ، دولتونو يې ملاتړ وکړ؛ خو، وروسته د (سترو ګټو) د لاسته راوړلو لپاره دولتونو په مستقيم ډول ښکيلاک پيل کړ او دغه عمل يې په خپل لاس کې واخيست، د يوې لنډې مودې وروسته د دولتونو تر منځ سيالۍ پيل شوې.

پر دې اساس د (نوي عصر ښکيلاک) د اروپا د صنعتي انقلاب، د منځنيو پيړيو په پای ته رسيدو، د نويو پيړيو د تاريخ د پيل او د نولسمې پيړۍ په لومړيو کې پيل شو.

د ښکيلاک (استعمار) کلمه د لغت له مخې د (ودانولو) معنا ورکوي؛خو، په سياسي اصطلاح د هغه برعکس معنا لري، يعنې د يو هيواد ورانول ددې لپاره، چې بل هيواد ودان شي.

په ټولو اسيايي او اروپايي لغاتو کې ددې نا سپيڅلي لغت موخه په ساده ډول د نورو خلکو د ځمکو نيول او اشغال دی، د ښکيلاګرو په ژبه (لاتيني ژبه) دغه لغت په هيڅ ډول د ښکيلاک مترادف نه استعماليږي، بلکې د کلونياليزم لفظ، چې کلونيا د (مهاجرينو د ډلې) معنا ورکوي، استعمال شوې ده.

ټولنپوهانو د ښکيلاک د کلمې زيات پيژندونه کړي دي؛ خو، زمونږ په نظر غوره هغه يې دادی:

ښکيلاک يعنې(په ټوليز ډول د يو ملت غلامول د بل ملت يا دولت په وسيله) او په حقيقت کې ښکيلاک د پخوانۍ (فردي غلامۍ) يو ټوليز شکل دی.

په فردي ښکيلاک کې يو يا څو کسان د خوښې پرته د بل کس ګټې ترلاسه کوي، ولې په ښکيلاک کې د يو ملت ځواک په ټولو ذخيرو باندې د خوښې پرته ولکه کوي او مصرفوي يې.

تاريخ موږ ته ښايي، چې ښکيلاک د پخواني فردي ښکيلاک يوه بله بڼه ده.

For more Pashto Books, Visit: www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

لويديځو ښکيلاککرو چې، کوم جنايات په دې دوران کې کړي، هغه بربري جنايات دي، چې غلام پلورنکو د (فردي ښکيلاک) په منځنيو پيړيو کې کړي وه.

د فرانسې يو وتلى ليکوال ليکي:

د امريکا او اقيانوس بومي اوسيدونکي د اروپا د متمدنو؟ قومونو لپاره داسې وه، لکه د يوه ښکاري لپاره سوى (خرګوش)، ولې نن ګورو، چې هغه هر څه يې برباد شوي دي.

هغه څه چې د ښکيلاک د تاريخچې په اړه وويل شول، دغه نظر ډير پياوړى کوي، ښکيلاک اقتصادي انګيزه لري او د يوه بې کاره اقتصاد نه سرچينه نيسي، لکه د لويديځ اوسنى اقتصاد (پخواني وخت ته نغوته ده)، د اقتصادي ښکيلاک لپاره د يوه هيواد خلک په سياسي ډول محاصره کول دي، په دې ډول سياسي ښکيلاک د اقتصادي ښکيلاک لپاره په کار وړل کيږي.

د مستعمرو ساتل او د اوږد مهال لپاره د هغوى په ولکه کې نيول، د فکري ښکيلاک ته نه پرته ناشوني دي او په دې ډول فکري ښکيلاک د سياسي ښکيلاک لپاره اړين دى.

نو، د ښکيلاک بنسټيزه موخه اقتصاد دى، سياسي ښکيلاک يې مقدمه او فکري هغه يې د پايښت لپاره زيات مهم دى.

پای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library